

Sprawa C-47/21

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

28 stycznia 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Landgericht Ravensburg (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

8 stycznia 2021 r.

Strona powodowa:

F.F.

B.A.

Strona pozwana:

C. Bank AG

Bank D.K. AG

Przedmiot postępowania głównego

Umowa o kredyt konsumencki – Obowiązkowe informacje – Dyrektywa 2008/48/WE – Prawo do odstąpienia od umowy – Utrata prawa do odstąpienia od umowy – Nadużycie prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy – Obowiązek wcześniejszego świadczenia konsumenta w przypadku zwrotu otrzymanego świadczenia po złożeniu oświadczenia o odstąpieniu od umowy – Uprawnienie sądu w składzie jednego sędziego do wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wykładnia prawa Unii, art. 267 TFUE

Pytania prejudycjalne

1. W przedmiocie fikcji legalności zgodnie z art. 247 § 6 ust. 2 zdanie trzecie i art. 247 § 12 ust. 1 zdanie trzecie EGBGB (ustawy wprowadzającej do niemieckiego kodeksu cywilnego, Niemcy; zwanej dalej „EGBGB”)

a) Czy art. 247 § 6 ust. 2 zdanie trzecie i art. 247 § 12 ust. 1 zdanie trzecie EGBGB w zakresie, w jakim uznają klauzule umowne sprzeczne z wymogami określonymi w art. 10 ust. 2 lit. p) dyrektywy 2008/48/WE za czyniące zadość wymaganiom przewidzianym w art. 247 § 6 ust. 2 zdania pierwsze i drugie EGBGB oraz w art. 247 § 12 ust. 1 zdanie drugie pkt 2 lit. b) EGBGB, są niezgodne z art. 10 ust. 2 lit. p) i art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE?

Jeżeli tak:

b) Czy z prawa Unii, a w szczególności z art. 10 ust. 2 lit. p) i art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE wynika, że art. 247 § 6 ust. 2 zdanie trzecie i art. 247 § 12 ust. 1 zdanie trzecie EGBGB nie mają zastosowania w zakresie, w jakim uznają klauzule umowne sprzeczne z wymogami określonymi w art. 10 ust. 2 lit. p) dyrektywy 2008/48/WE za czyniące zadość wymaganiom przewidzianym w art. 247 § 6 ust. 2 zdania pierwsze i drugie EGBGB oraz w art. 247 § 12 ust. 1 zdanie drugie pkt 2 lit. b) EGBGB?

Niezależnie od odpowiedzi udzielonej na pytanie pierwsze lit. a) i b):

2. W przedmiocie obowiązkowych informacji w rozumieniu art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48/WE

a) Czy art. 10 ust. 2 lit. p) dyrektywy 2008/48/WE należy wyklądać w ten sposób, że wysokość odsetek dziennych, którą należy podać w umowie o kredyt, musi wynikać matematycznie z uzgodnionej w umowie stopy oprocentowania kredytu?

b) W przedmiocie art. 10 ust. 2 lit. r) dyrektywy 2008/48/WE:

aa) Czy przepis ten należy interpretować w ten sposób, że zawarte w umowie o kredyt informacje dotyczące rekompensaty należnej w przypadku przedterminowej spłaty pożyczki muszą być na tyle dokładne, aby konsument mógł przynajmniej w przybliżeniu obliczyć wysokość należnej rekompensaty?

(na wypadek udzielenia na powyższe pytanie odpowiedzi twierdzącej)

bb) Czy art. 10 ust. 2 lit. r) i art. 14 ust. 1 zdanie drugie dyrektywy 2008/48/WE stoją na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu prawnemu, które w przypadku niepełnych

informacji w rozumieniu art. 10 ust. 2 lit. r) dyrektywy 2008/48/WE przewiduje, że termin do odstąpienia od umowy rozpoczyna bieg mimo wszystko z chwilą zawarcia umowy, a jedynie kredytodawcy nie przysługuje roszczenie o rekompensatę za przedterminową spłatę kredytu?

- c) Czy art. 10 ust. 2 lit. l) dyrektywy 2008/48/WE należy interpretować w ten sposób, że należy podać stopę oprocentowania dla odsetek za opóźnienie obowiązującą w chwili zawarcia umowy o kredyt wyrażoną jako wartość bezwzględna, a przynajmniej, iż należy podać tak wyrażoną obowiązującą stopę referencyjną [w tym przypadku stopę bazową zgodnie z § 247 BGB (kodeksu cywilnego, Niemcy; zwanego dalej „BGB”)], z której wynika obowiązująca stopa oprocentowania dla odsetek za opóźnienie poprzez dodanie odpowiedniej wartości (w tym przypadku pięciu punktów procentowych zgodnie z § 288 ust. 1 zdanie drugie BGB), i czy należy poinformować konsumenta o stopie referencyjnej (stopie bazowej) i jej zmienności?
- d) Czy art. 10 ust. 2 lit. t) dyrektywy 2008/48/WE należy interpretować w ten sposób, że istotne wymogi formalne dotyczące skorzystania przez konsumenta z pozasądowego mechanizmu reklamacyjnego i odwoławczego muszą być podane do wiadomości w umowie kredytowej?

Jeżeli na przynajmniej jedno z powyższych pytań w pkt 2 lit. a)–d) zostanie udzielona odpowiedź twierdząca:

- e) Czy art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) dyrektywy 2008/48/WE należy interpretować w ten sposób, że termin do odstąpienia od umowy zaczyna bieg dopiero wtedy, gdy informacje, o których mowa w art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48/WE, zostały przekazane w całości i prawidłowo?

Jeżeli nie:

- f) Jakie istotne kryteria przemawiają za tym, że termin do odstąpienia od umowy rozpoczyna się pomimo podania niepełnych lub nieprawidłowych informacji?

Jeżeli na powyższe pytanie pierwsze lit. a) lub przynajmniej na jedno z pytań w pkt 2 lit. a)–d) zostanie udzielona odpowiedź twierdząca:

3. W przedmiocie utraty prawa do odstąpienia od umowy przewidzianego w art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE:

- a) Czy prawo do odstąpienia od umowy na podstawie art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE podlega utracie?

Jeżeli tak:

- b) Czy w przypadku utraty prawa chodzi o czasowe ograniczenie prawa do odstąpienia od umowy, które musi być określone w akcie rangi ustawowej?

Jeżeli nie:

- c) Czy utrata prawa wymaga pod względem podmiotowym, by konsument wiedział o dalszym istnieniu swojego prawa do odstąpienia od umowy, lub przynajmniej, by jego niewiedza wynikała z rażącego niedbalstwa?

Jeżeli nie:

- d) Czy możliwość późniejszego przekazania kredytobiorcy przez kredytodawcę informacji, o których mowa w art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) dyrektywy 2008/48/WE, i spowodowania w ten sposób rozpoczęcia biegu terminu do odstąpienia od umowy zgodnie z zasadą dobrej wiary stoi na przeszkodzie stosowaniu przepisów dotyczących utraty przedmiotowego prawa?

Jeżeli nie:

- e) Czy wynik ten jest zgodny z utrwalonymi zasadami prawa międzynarodowego, którymi niemiecki sędzia jest związany na mocy Grundgesetz (ustawy zasadniczej, Niemcy)?

Jeżeli tak:

- f) W jaki sposób organ stosujący prawo w Niemczech ma rozwiązać konflikt między wiążącymi wymogami prawa międzynarodowego a wymogami Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej?

4. W przedmiocie przyjęcia nadużycia prawa przy wykonywaniu przez konsumenta prawa do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE:

- a) Czy wykonanie prawa do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE może stanowić nadużycie prawa?

Jeżeli tak:

- b) Czy przyjęcie nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy stanowi ograniczenie prawa do odstąpienia od umowy, które musi być określone w akcie rangi ustawowej?

Jeżeli nie:

- c) Czy przyjęcie nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy wymaga pod względem podmiotowym, by konsument wiedział o dalszym istnieniu swojego prawa do odstąpienia od umowy, lub przynajmniej, by jego niewiedza wynikała z rażącego niedbalstwa?

Jeżeli nie:

- d) Czy możliwość późniejszego przekazania kredytobiorcy przez kredytodawcę informacji, o których mowa w art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) dyrektywy 2008/48/WE, i spowodowania w ten sposób rozpoczęcia biegu terminu do odstąpienia od umowy zgodnie z zasadą dobrej wiary stoi na przeszkodzie przyjęciu nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy?

Jeżeli nie:

- e) Czy wynik ten jest zgodny z utrwalonymi zasadami prawa międzynarodowego, którymi niemiecki sędzia jest związany na mocy Grundgesetz (ustawy zasadniczej)?

Jeżeli tak:

- f) W jaki sposób organ stosujący prawo w Niemczech ma rozwiązać konflikt między wiążącymi wymogami prawa międzynarodowego a wymogami Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej?

5. Niezależnie od odpowiedzi udzielonych na powyższe pytania:

- a) Czy z prawem Unii, a w szczególności z prawem do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE, zgodna jest sytuacja, w której w świetle prawa krajowego w przypadku umowy o kredyt wiązany z umową sprzedaży po skutecznym wykonaniu przez konsumenta prawa do odstąpienia od umowy zgodnie z art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE

aa) przysługujące konsumentowi wobec kredytodawcy roszczenie o zwrot uiszczonych rat kredytu staje się wymagalne dopiero wtedy, kiedy konsument ze swojej strony wydał kredytodawcy zakupioną rzecz lub przedstawił dowód na to, że mu ją odesłał?

bb) powództwo konsumenta o zwrot uiszczonych przez siebie rat kredytu po wydaniu przedmiotu sprzedaży podlega oddaleniu jako bezzasadne wówczas, gdy kredytodawca jako wierzyciel nie pozostaje w zwłoce z przyjęciem przedmiotu sprzedaży?

Jeżeli nie:

- b) Czy z prawa Unii wynika, że przepisy krajowe opisane pod lit. a) aa) lub a) bb) nie znajdują zastosowania?

Niezależnie od odpowiedzi udzielonej na powyższe pytania od pierwszego do piątego:

6. Czy § 348a ust. 2 pkt 1 ZPO (kodeksu postępowania cywilnego, Niemcy; zwanego dalej „ZPO”) w zakresie, w jakim przepis ten dotyczy również wydawania postanowień w sprawie wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 267 akapit drugi 2 TFUE, jest niezgodny z uprawnieniem sądów krajowych do składania tych wniosków zgodnie z art. 267 akapit drugi TFUE, a zatem nie znajduje zastosowania do wydawania tych postanowień?

Przywołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (zwana dalej „dyrektywą 2008/48”), w szczególności art. 10 ust. 2 lit. l), p), r) i t) oraz art. 14 ust. 1

Przywołane przepisy prawa krajowego

Grundgesetz (ustawa zasadnicza, Niemcy; zwana dalej „GG”), w szczególności art. 25

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (ustawa wprowadzająca do kodeksu cywilnego, Niemcy; zwana dalej „EGBGB”), art. 247 § 3, 6, 7 i 12

Bürgerliches Gesetzbuch (kodeks cywilny, Niemcy; zwany dalej „BGB”), w szczególności § 242, 247, 273, 274, 288, 295, 322, 355, 356b, 357, 357a, 358, 495 i 502

Zivilprozessordnung (kodeks postępowania cywilnego, Niemcy; zwany dalej „ZPO”), § 348a

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania

- 1 Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym opiera się na dwóch różnych stanach faktycznych.
- 2 W pierwszym z nich strona powodowa w dniu 12 kwietnia 2017 r. zawarła ze stroną pozwaną umowę o kredyt, który służył zakupowi od dealera samochodów używanego pojazdu dla celów prywatnych. Przy przygotowaniu i zawarciu umowy o kredyt sprzedający pełnił funkcję pośrednika kredytowego strony pozwanej i stosował udostępnione przez nią formularze umowy. W myśl umowy

o kredyt cena sprzedaży wynosiła 14 880 EUR, a po odjęciu zaliczki w wysokości 2000 EUR za pomocą kredytu sfinansowano pozostałą część ceny sprzedaży w kwocie 12 880 EUR. Wraz z odsetkami wynoszącymi 944,37 EUR strona powodowa miała więc spłacić stronie pozwanej 13 824,37 EUR.

- 3 Strona powodowa została poinformowana w zawartej umowie o przysługującym jej prawie do odstąpienia od umowy w następujący sposób:

„Prawo do odstąpienia od umowy

Kredytobiorca może odwołać swoje oświadczenie woli zawarcia umowy w terminie 14 dni bez podania przyczyny. Termin ten rozpoczyna bieg po zawarciu umowy, ale dopiero wtedy, kiedy kredytobiorca otrzymał wszystkie obowiązkowe informacje, o których mowa w § 492 ust. 2 BGB (na przykład informacje o rodzaju kredytu, informacje o kwocie kredytu netto, informację o okresie obowiązywania umowy [...]).

- 4 Ponadto w części zatytułowanej „Szczególne okoliczności występujące w przypadku zawarcia dalszych umów” udzielono informacji o umowach powiązanych, które nie były jednak istotne dla strony powodowej, ponieważ nie zawarła ona takich umów.
- 5 Strona powodowa najpierw regularnie uiszczała uzgodnione raty, ale w wiadomości elektronicznej z dnia 1 kwietnia 2020 r. odwołała swoje oświadczenie woli złożone w celu zawarcia umowy o kredyt. Strona powodowa uważa, że odstąpienie od umowy jest skuteczne, ponieważ termin do odstąpienia od umowy nie rozpoczął biegu ze względu na wadliwe udzielenie informacji o prawie do odstąpienia od umowy i wadliwe podanie obowiązkowych informacji. Strona powodowa wnosi o to, by sąd ustalił, że wskutek i od chwili złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy nie jest zobowiązana do zapłaty ani odsetek, ani rat kwoty głównej z tytułu umowy o kredyt. W przypadku uwzględnienia tego żądania o charakterze deklaratorywnym strona powodowa wnosi o zwrot dotychczas uiszczonych rat kredytu i zaliczki wpłaconej sprzedającemu, w łącznej kwocie 10 110,11 EUR, podlegającej zapłacie po wydaniu zakupionego pojazdu, a także ustalenie przez sąd, że strona pozwana pozostaje w zwłoce z przyjęciem pojazdu.
- 6 Strona pozwana wnosi o oddalenie powództwa. Uważa, że prawidłowo udzieliła stronie powodowej informacji o prawie do odstąpienia od umowy oraz wszelkich obowiązkowych informacji. W odniesieniu do informacji o prawie do odstąpienia od umowy skorzystała ze wzorca ustawowego, w związku z czym może powołać się na art. 247 § 6 ust. 2 zdania pierwsze i trzecie EGBGB (tzw. fikcję legalności), a zatem odstąpienie od umowy miało miejsce po terminie.
- 7 Tytułem pomocniczym, w ramach powództwa wzajemnego, strona pozwana wnosi o orzeczenie wobec strony powodowej obowiązku zapłaty rekompensaty w wysokości 7843 EUR oraz stwierdzenie, że strona powodowa poza kwotą 7843 EUR jest zobowiązana do zapłaty rekompensaty za utratę wartości pojazdu,

która wynika z traktowania go w sposób, który nie był konieczny do sprawdzenia jego stanu, właściwości i sposobu funkcjonowania. Wniosek o zapłatę 7843 EUR strona pozwana uzasadnia utratą wartości w kwocie 7843 EUR, która już miała miejsce. Strona powodowa nie uznaje powództwa wzajemnego.

- 8 Drugi stan faktyczny odpowiada co do zasady pierwszemu. Stronę powodową poinformowano w tym przypadku o przysługującym jej prawie do odstąpienia od umowy w następujący sposób:

„Prawo do odstąpienia od umowy

Mogą Państwo odwołać swoje oświadczenie woli zawarcia umowy w terminie 14 dni bez podania przyczyny. Termin ten rozpoczyna bieg po zawarciu umowy, ale dopiero wtedy, kiedy otrzymali Państwo wszystkie obowiązkowe informacje, o których mowa w § 492 ust. 2 BGB (na przykład informacje o rodzaju kredytu, informacje o kwocie kredytu netto, informację o okresie obowiązywania umowy) [...]”.

- 9 Ponadto w części zatytułowanej „Szczególne okoliczności występujące w przypadku zawarcia dalszych umów” udzielono informacji o umowach powiązanych, które nie są jednak istotne dla strony powodowej, ponieważ nie zawarła ona takich umów. W przeciwieństwie do pierwszego stanu faktycznego informacje te opatrzone jednak ograniczeniem „o ile zostały zawarte”.
- 10 Również w tym przypadku strona powodowa odwołała swoje oświadczenie woli złożone w celu zawarcia umowy o kredyt.
- 11 Strona powodowa uważa, że odstąpienie od umowy jest skuteczne, ponieważ termin do odstąpienia od umowy nie rozpoczął biegu ze względu na wadliwe udzielenie informacji o prawie do odstąpienia od umowy i wadliwe podanie obowiązkowych informacji. Strona powodowa żąda zatem od strony pozwanej zwrotu uiszczonych dotychczas rat kredytu i zaliczki wpłaconej sprzedającemu, przy czym podlegają one zapłacie po wydaniu zakupionego pojazdu, a także ustalenia przez sąd, że strona pozwana pozostaje w zwłoce z przyjęciem pojazdu i od momentu uzyskania dostępu do oświadczenia woli odstąpienia od umowy nie przysługuje jej już roszczenie o zapłatę odsetek i rat kwoty głównej przewidzianych w umowie.
- 12 Strona pozwana wnosi o oddalenie powództwa. Uważa, że prawidłowo udzieliła stronie powodowej informacji o prawie do odstąpienia od umowy oraz wszelkich obowiązkowych informacji. W odniesieniu do informacji o prawie do odstąpienia od umowy skorzystała ze wzorca ustawowego, więc może powołać się na art. 247 § 6 ust. 2 zdania pierwsze i trzecie EGBGB, w związku z czym odstąpienie od umowy miało miejsce po terminie. Tytułem pomocniczym podnosi, że zachowanie strony powodowej stanowi nadużycie prawa, ponieważ podważa ona skuteczność udzielenia informacji o prawie do odstąpienia od umowy na podstawie okoliczności, która jest dla niej tak naprawdę zupełnie jasna (kwestii tego, jakie umowy powiązane zawarto, a jakich nie), mimo że informacja o prawie

do odstąpienia od umowy nie wprowadza jej w błąd, a poza tym nadal korzysta z pojazdu, nie oferując go stronie pozwanej w ramach obowiązku wcześniejszego świadczenia w sposób, który uzasadniałby przyjęcie zwłoki strony pozwanej z przyjęciem pojazdu. Ponadto strona powodowa niesłusznie neguje istniejące w przypadku rozliczenia świadczeń w następstwie odstąpienia od umowy roszczenie strony pozwanej o rekompensatę. Tytułem pomocniczym – gdyby powództwo miało okazać się zasadne – strona pozwana wnosi o orzeczenie wobec strony powodowej obowiązku wydania zakupionego pojazdu oraz ustalenie, że strona powodowa jest zobowiązana do zapłaty rekompensaty za utratę wartości pojazdu, która wynika z traktowania pojazdu w sposób, który nie był konieczny do sprawdzenia jego stanu, właściwości i sposobu funkcjonowania. Strona powodowa wnosi o ustalenie, że nie jest zobowiązana do zapłaty rekompensaty, której żąda strona pozwana.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania

- 13 Uwzględnienie powództw zależy od tego, czy odstąpienie od umów o kredyt było skuteczne oraz czy w stosownym wypadku strony pozwane mogą powołać się na zarzut utraty prawa lub zarzut nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy.
- 14 W odniesieniu do poszczególnych pytań prejudycjalnych sąd odsyłający stwierdza, co następuje:
- 15 W przedmiocie pytania pierwszego lit. a) i b): Oświadczenie strony powodowej o odstąpieniu od umowy jest skuteczne, o ile w chwili złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy nie upłynął jeszcze dwutygodniowy termin do odstąpienia od umowy określony w § 355 ust. 2 zdanie pierwsze BGB. Zgodnie z § 356b ust. 2 zdanie pierwsze BGB termin do odstąpienia od umowy nie zaczyna biec, jeśli w umowie kredytowej nie zostały w pełni zawarte obowiązkowe informacje wymagane na podstawie § 492 ust. 2 i art. 247 § 6–13 EGBGB. W takim przypadku termin, o którym mowa w § 356b ust. 2 zdanie drugie BGB, zaczyna biec dopiero wtedy, gdy te wymagane informacje zostaną uzupełnione. W niniejszym przypadku należałoby przyjąć, że informacje obowiązkowe były niepełne, w szczególności wtedy, gdy informacja na temat odstąpienia od umowy nie została należycie przekazana lub gdy co najmniej jedna z wymaganych ustawowo informacji została zawarta w umowie kredytowej w sposób niepełny lub nieprawidłowy.
- 16 W przypadku niepodania w pełni obowiązkowych informacji odstąpienie od umowy byłoby co do zasady dopuszczalne, ponieważ prawo niemieckie nie przewiduje wygaśnięcia prawa do odstąpienia od umowy w przypadku umów o kredyt konsumencki. Ustawodawca krajowy świadomie zdecydował, że prawo do odstąpienia od umowy nie będzie ograniczone w czasie.
- 17 Niepodanie w pełni obowiązkowych informacji należałoby zatem w niniejszej sprawie założyć w szczególności wtedy, kiedy nie udzielono prawidłowo

informacji o prawie do odstąpienia od umowy zgodnie z art. 247 § 6 ust. 2 i art. 247 § 12 ust. 1 EGBGB.

- 18 Artykuł 247 § 6 ust. 2 zdanie trzecie EGBGB i art. 247 § 12 ust. 1 zdanie trzecie EGBGB stanowią jednak, że wyróżniona i jasno sformułowana klauzula umowna odpowiadająca wzorowi przedstawionemu w załączniku 7 do art. 247 § 6 ust. 2 i art. 247 § 12 ust. 1 EGBGB czyni zadość wymaganiom przewidzianym w art. 247 § 6 ust. 2 zdania pierwsze i drugie oraz w art. 247 § 12 ust. 1 zdanie drugie pkt 2 lit. b) EGBGB (tzw. fikcja legalności).
- 19 Sąd odsyłający uważa jednak, że ta fikcja legalności jest niezgodna z wyrokiem z dnia 26 marca 2020 r., Kreissparkasse Saarlouis (C-66/19, EU:C:2020:242). Następnie przedstawia rozważania, które co do zasady odpowiadają rozważaniom w przedmiocie pytania pierwszego lit. a) i b) zawartym w pkt 10–15 streszczenia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-336/20, do których niniejszym się odsyła.
- 20 Tytułem uzupełnienia sąd odsyłający dokonuje analizy wydanego niedawno orzeczenia Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości, Niemcy) z dnia 27 października 2020 r., w którym Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) istotnie rozszerzył tak zwaną fikcję legalności. W orzeczeniu tym Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) odszedł, co prawda, od swojego dotychczasowego orzecznictwa, zgodnie z którym przykładowe wyliczenie obowiązkowych informacji wraz z odesłaniem do § 492 ust. 2 BGB we wzorcowej informacji o prawie do odstąpienia od umowy stanowi jasną i zrozumiałą informację. Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) podkreśla jednak, że powołanie się przez konsumenta na brak fikcji legalności pomimo tego, że mógł on wyraźnie rozpoznać odstępstwo od wzorca w konkretnym przypadku i tym samym nie miało ono znaczenia, może stanowić nadużycie prawa.
- 21 Stanowisko Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości), zgodnie z którym już sam fakt, że nieprawidłowość informacji o prawie do odstąpienia od umowy można rozpoznać, sprawia, iż powołanie się na brak fikcji legalności stanowi nadużycie prawa, skutkuje tym, że ochrona wynikająca z udzielenia informacji przewidzianych we wzorcu ustawowym w przypadku odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki później niż 14 dni po jej zawarciu staje się regułą. Konsument często może wyraźnie rozpoznać odstępstwo od wzorcowej informacji o prawie do odstąpienia od umowy. W związku z powyższym skuteczne wykonanie prawa do odstąpienia od umowy wchodziłoby w grę jedynie w wyjątkowych przypadkach.
- 22 Taka wykładnia ustawy wraz z dokonany w orzecznictwie rozszerzeniem wyjątku określonego w prawie krajowym sprawia, że przyznane konsumentowi w prawie Unii prawo do odstąpienia od umowy w efekcie prawie w ogóle nie znajduje zastosowania, w związku z czym sąd odsyłający uważa, że tak jak

w przypadku naruszenia zasad ogólnych prawa Unii należy przypisać dyrektywie skutek bezpośredni.

- 23 Ponieważ w pierwszym stanie faktycznym strona powodowa mogła rozpoznać, że nie zawarto umowy powiązanej, w świetle orzecznictwa krajowego nie mogłaby ona powołać się na brak fikcji legalności, a jej odstąpienie od umowy miałoby miejsce po terminie i w związku z tym było nieskuteczne. Natomiast w drugim stanie faktycznym, ponieważ zawarte w umowie o kredyt informacje na temat prawa do odstąpienia od umowy opatrzone ograniczeniem „o ile zostały zawarte”, fikcja legalności znalazłaby w świetle orzecznictwa krajowego bezpośrednie zastosowanie, a odstąpienie od umowy również miałoby miejsce po terminie i było przez to nieskuteczne.
- 24 Aby wyjaśnić, czy tak zwana fikcja legalności jest niezgodna z dyrektywą 2008/48, a także czy nie znajduje ona zastosowania, skierowano do Trybunału pytanie pierwsze lit. a) i b).
- 25 W przedmiocie pytania drugiego lit. a) (informacje o stopie oprocentowania kredytu): Rozważania w przedmiocie tego pytania odpowiadają co do zasady rozważaniom w przedmiocie pytania drugiego lit. a) we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-38/21. W tym zakresie odsyła się do pkt 14–16 streszczenia tego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 26 W przedmiocie pytania drugiego lit. b) (rekompensata należna w przypadku przedterminowej spłaty pożyczki): Rozważania w przedmiocie tego pytania odpowiadają co do zasady rozważaniom w przedmiocie pytania czwartego lit. a) i b) we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-187/20. W tym zakresie odsyła się do pkt 31–33 streszczenia tego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 27 W przedmiocie pytania drugiego lit. c) (informacje o stopie oprocentowania mającej zastosowanie do opóźnionych płatności): Dyskusyjne jest to, jak należy rozumieć art. 10 ust. 2 lit. l) dyrektywy 2008/48, zgodnie z którym w umowie o kredyt należy określić w sposób jasny i zwięzły stopę oprocentowania mającą zastosowanie do opóźnionych płatności obowiązującą w chwili zawarcia umowy o kredyt oraz ustalenia dotyczące jej zmian.
- 28 Mogłoby wystarczyć włączenie do umowy treści ustawowej regulacji o odsetkach za opóźnienie w prawie krajowym (w tym przypadku § 288 ust. 1 zdanie drugie BGB). Sąd odsyłający wskazał, że Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) w orzeczeniu z lutego 2020 r. uznał tę wykładnię dyrektywy 2008/48 za prawidłową i niepozostawiającą miejsca na uzasadnione wątpliwości.
- 29 Jednakże zdaniem sądu odsyłającego takie rozumienie art. 10 ust. 2 lit. l) dyrektywy 2008/48 nie jest jedynym możliwym. Zawarte w dyrektywie sformułowanie „obowiązującą w chwili zawarcia umowy o kredyt” oraz wymóg jasności i zwięzłości mogłyby przemawiać za tym, że aktualnie obowiązująca

stopa oprocentowania dla odsetek za opóźnienie powinna zostać wskazana możliwie najdokładniej, to znaczy jako wartość bezwzględna, lub że przynajmniej aktualna wysokość obowiązującej stopy bazowej, o której mowa w § 247 BGB, powinna zostać wskazana jako wartość bezwzględna, ponieważ w takim wypadku konsument może ustalić aktualną stopę oprocentowania dla odsetek za opóźnienie poprzez proste działanie dodawania (+ 5 punktów procentowych). Również sformułowanie zawarte w pkt 3 załącznika II do dyrektywy 2008/48 (standardowym europejskim arkuszu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego) przemawia za tym, że obowiązującą konkretnie stopę oprocentowania należy wskazać kwotowo.

30. Prawdopodobnie wystarczająco jasnym i zwięzłym określeniem nie jest też odesłanie w odniesieniu do zmiany stopy oprocentowania mającej zastosowanie do opóźnionych płatności do tego, że ustawowe odsetki za opóźnienie są o pięć punktów procentowych wyższe od stopy bazowej. W świetle orzecznictwa Trybunału znajomość i dobre zrozumienie przez konsumenta informacji, jakie powinna obowiązkowo zawierać umowa o kredyt zgodnie z art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48, są konieczne dla korzystania z praw konsumenta. Zwykle odesłanie do przepisów ustawowych lub wykonawczych nie jest wystarczające (wyrok z dnia 26 marca 2020 r., Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, pkt 45–47). Aby konsument mógł oszacować wysokość stopy oprocentowania mającej zastosowanie do opóźnionych płatności, konieczne jest zatem prawdopodobnie poinformowanie go w umowie o kredyt przynajmniej o stopie referencyjnej (stopie bazowej) i jej zmienności.
31. W przedmiocie pytania drugiego lit. d) (skorzystanie z pozasądowego mechanizmu reklamacyjnego i odwoławczego): Rozważania sądu odsyłającego odpowiadają co do zasady rozważaniom w przedmiocie pytania szóstego we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-187/20. W tym zakresie odsyła się do pkt 36–38 streszczenia tego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Tytułem uzupełnienia sąd odsyłający zauważa również w tym przypadku, powołując się na wyrok z dnia 26 marca 2020 r., Kreissparkasse Saarlouis (C-66/19, EU:C:2020:242), że nie uważa za wystarczające samego odesłania do dostępnych gdzie indziej przepisów prawa, które określają prawa i obowiązki stron, w związku z czym jego zdaniem należy wymienić wszelkie formalności stanowiące przesłanki dopuszczalności reklamacji w samej umowie o kredyt.
32. W przedmiocie pytania drugiego lit. e) i f) (kwestia tego, czy każde nieprawidłowe podanie obowiązkowej informacji powoduje, że termin do odstąpienia od umowy nie zaczyna biec): Rozważania sądu odsyłającego odpowiadają co do zasady rozważaniom w przedmiocie pytania drugiego lit. d) we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-336/20. W tym zakresie odsyła się do pkt 17–19 streszczenia tego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

- 33 W przedmiocie pytania trzeciego lit. a)–f) (utrata prawa) i pytania czwartego lit. a)–f) (nadużycie prawa): Rozważania sądu odsyłającego odpowiadają co do zasady rozważaniom w przedmiocie pytań trzeciego lit. a)–f) i czwartego lit. a)–f) we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-38/21. W tym zakresie odsyła się do pkt 18–39 streszczenia tego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 34 W przedmiocie pytania piątego (obowiązek wcześniejszego świadczenia konsumenta w przypadku zwrotu otrzymanego świadczenia po złożeniu oświadczenia o odstąpieniu od umowy): W myśl przepisów krajowych zawartych w § 357 ust. 4 zdanie pierwsze BGB w przypadku odstąpienia od umowy sprzedaży towarów konsumpcyjnych przedsiębiorca (a w przypadku umowy sprzedaży powiązanej z umową kredytową wstępujący na miejsce przedsiębiorcy kredytodawca zgodnie z § 358 ust. 4 zdanie piąte BGB) może odmówić zwrotu otrzymanych świadczeń (rat kredytu i ewentualnie zaliczki) aż do momentu, kiedy otrzyma z powrotem towary lub konsument przedstawi dowód na to, że je odesłał.
- 35 Według Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) z § 358 ust. 4 zdanie pierwsze w związku z § 357 ust. 4 zdanie pierwsze BGB wynika, że konsument po odstąpieniu od umowy o kredyt wiązany z umową sprzedaży musi wydać pojazd kredytodawcy tytułem obowiązku wcześniejszego świadczenia. Założenie obowiązku wcześniejszego świadczenia powoduje, że przysługujące konsumentowi wobec kredytodawcy własne roszczenie o zwrot dokonanych przez siebie świadczeń staje się wymagalne dopiero wtedy, kiedy konsument zwrócił pojazd lub przedstawił dowód na to, że go odesłał. Ze względu na istnienie obowiązku wcześniejszego świadczenia Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) zakłada, że wytoczone przez konsumenta przeciwko kredytodawcy powództwo o zapłatę po wydaniu uprzedniego świadczenia może być zasadne tylko wtedy, kiedy kredytodawca pozostaje w zwłoce z jego przyjęciem. Zwłoka w przyjęciu świadczenia może tymczasem skutkować wyłącznie faktyczną ofertą w rozumieniu § 294 BGB, a więc oferta złożona w siedzibie strony pozwanej lub odesłanie pojazdu, które można udowodnić. Oferta słowna w rozumieniu § 295 BGB nie wystarczy w przypadku istnienia obowiązku wcześniejszego świadczenia również wtedy, kiedy kredytodawca odmówił przyjęcia przedmiotu sprzedaży.
- 36 W obu niniejszych sprawach oznacza to, że powództwo musiałoby zostać oddalone jako bezzasadne niezależnie od skuteczności wykonania prawa do odstąpienia od umowy wówczas, gdy w świetle prawa krajowego należałoby przyjąć obowiązek wcześniejszego świadczenia stron powodowych, a orzeczenie obowiązku zapłaty po wydaniu pojazdu byłoby zasadne dopiero od momentu wystąpienia zwłoki z przyjęciem. Nie podniesiono bowiem, że strony powodowe wydały pojazdy czy też przedstawiły dowody na ich odesłanie, ani też że strony pozwane pozostają w zwłoce z ich przyjęciem w związku z faktyczną ofertą w rozumieniu § 294 BGB.

- 37 Ten obowiązek wcześniejszego świadczenia konsumenta Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) potwierdził ostatnio w orzeczeniu z dnia 10 listopada 2020 r. Sąd odsyłający zastanawia się jednak, czy ta wykładnia prawa krajowego, w zakresie, w jakim w świetle orzecznictwa sądów najwyższej instancji wynika z niej obowiązek wcześniejszego świadczenia, nie narusza art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE lub innej normy prawa Unii.
- 38 Wykonanie przez konsumenta prawa do odstąpienia od umowy zostaje bowiem w praktyce istotnie ograniczone, jeżeli konsument musi zwrócić kupioną rzecz, zanim będzie mógł wystąpić do sądu z powództwem o przysługujący mu zwrot rat kredytu. Jeżeli konsument musi oddać samochód, nie wiedząc, czy odstąpienie od umowy jest w ogóle skuteczne i jak szybko otrzyma ewentualnie świadczenie należne od kredytodawcy, często powstrzyma go to od odstąpienia od umowy, nawet jeśli prawo do odstąpienia od umowy samo w sobie mogłoby zostać wykonane w sposób uprawniony.
- 39 Założenie obowiązku wcześniejszego świadczenia konsumenta nie jest też niezbędne dla ochrony uzasadnionych interesów kredytodawcy. Jego potrzeba w zakresie zabezpieczenia będzie bowiem uwzględniona w wystarczającym stopniu również wtedy, kiedy zostanie on zobowiązany do zwrotu płatności uiszczonych przez konsumenta w zamian za wydanie samochodu. Przyjęcie prawa do wstrzymania się ze świadczeniem w rozumieniu § 273 BGB chroni przedsiębiorcę w wystarczającym stopniu, ponieważ nie musi on świadczyć, zanim nie zostanie mu skutecznie zaoferowany zwrot pojazdu.
- 40 Poza tym w przypadku umów o kredyt konsumencki wiązany z umowami sprzedaży ta wykładnia § 357 ust. 4 BGB dokonana przez sądy najwyższej instancji pozbawia przewidziane w dyrektywie prawo do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48 skuteczności, w związku z czym osiągnięcie realizowanych w istocie przez dyrektywę celów zostaje istotnie utrudnione.
- 41 Zdaniem sądu odsyłającego art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48 mógłby zatem mieć skutek bezpośredni w tym znaczeniu, że nie znajduje zastosowania uregulowanie krajowe, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt wiązany z umową sprzedaży przysługujące konsumentowi wobec kredytodawcy roszczenie o zwrot uiszczonych rat kredytu po skutecznym wykonaniu prawa do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 14 ust. 1 tej dyrektywy staje się wymagalne dopiero wtedy, kiedy konsument ze swojej strony wydał kredytodawcy zakupioną rzecz lub przedstawił dowód na to, że mu ją odesłał. Podobnie zastosowania nie powinno mieć również uregulowanie, w myśl którego powództwo o zwrot uiszczonych przez konsumenta rat kredytu po wydaniu przedmiotu sprzedaży należy oddać jako bezzasadne wówczas, gdy kredytodawca nie pozostaje w zwłoce z przyjęciem przedmiotu sprzedaży.
- 42 W przedmiocie pytania szóstego (uprawnienie sądu orzekającego w składzie jednego sędziego do skierowania wniosku o wydanie orzeczenia w trybie

prejudycjalnym): Rozważania sądu odsyłającego odpowiadają co do zasady rozważaniom w przedmiocie pytania czwartego we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-336/20. W tym zakresie odsyła się do pkt 30–33 streszczenia tego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

- 43 Wreszcie wskazuje się, że pytania prejudycjalne zawarte w niniejszym wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym pokrywają się częściowo z pytaniami zadanymi w toczących się już postępowaniach w sprawach C-33/20, C-155/20, C-187/20, C-336/20 i C-38/21, wobec czego proponuje się połączenie tych postępowań.

DOKUMENT ROBOCZY